

S2E7. Lene Rishede Hansen: På hest fra Mongoliet til

Danmark

Du lytter til en podcast fra Vores Tid, Nationalmuseets digitale medie. Du kan finde mange flere på vores tid.dk eller ved at søge på "vores tid" i din favoritpodcastapp, for eksempel Sexhundredetallet, som dykker ned i aktuelle seksuelle fænomener og fortæller, hvordan vores forhold til sex og skam er blevet formet til det, det er i dag. God fornøjelse med Den Yderste Grænse.

Du lytter til Den Yderste Grænse. Jeg hedder Bjørn Harvig. Jeg har været formand for Eventyrernes Klub. I denne sæson møder jeg ti nulevende danskere, der har rejst ud i verden på hver deres måde rykket ved vores opfattelse af tilværelsen. Jeg taler med en pilot, en krigskorrespondent, en pelsjæger, en vagabond, en naturfotograf, en ekspeditionsleder, en kunstner, en bjergbestiger, en hesterytter og en astronaut.

En rejse fra Mongoliet til Danmark på hest, det lyder som en opdagelsesrejse fra 1850, men det er altså en spillevende person, der har gjort det. Velkommen til dig, Lene Rishede Hansen.

Jo tak.

Du vil i dag fortælle, at du har redet på hest hjem til Danmark, fordi du ville prøve at rejse, som de gjorde i de gode gamle dage, og se, om det fortsat var muligt. Og Lene, så står du dér på den mongolske højslette og hopper i sadlen. Hvad i alverden var planen?

Der var jo mange planer på én gang, men hovedplanen var at få lov at leve med dyrene, få det hele til at fungere og have retning mod Danmark. Der var ikke nogen ende på det. Tiden var - jeg skulle reagere inden for to år, så man ved, om jeg var død eller levende, og hvad der nu sker. Men jeg havde ligesom på en eller anden måde lagt mit liv på hylden og var klar til noget nyt.

Så du står i Mongoliet, og du skulle ikke ride selv hjem til Danmark. Du skulle have nogle skiftemakkere med.

Ja, det tog længst tid at finde alle de her makkere, og hvem kunne være med? Og der kom så ryttere ud på skift, og vi har så været fem alt i alt. Vi har fem heste. Eller jeg går ud og kigger på heste, og det startede for et år siden, hvor jeg tog derud på motorcykel og fandt et reservat, hvor de har en fredet hest. I det reservat måtte jeg godt slå lejr, og derfra kunne jeg så fortælle alle de nomadefolk, der arbejdede i reservatet, at jeg leder efter heste. Jeg tror ikke, de har troet på mig, fordi jeg siger fem heste, og det er meget lavt. Der har man jo flere hundrede heste, når man har hest.

Så det er egentlig ikke fordi, der kommer en dansk kvinde og siger, at jeg skal bruge fem heste, at de bliver overrasket. De bliver overraskede over, at du skal bruge så få?

Ja, det er faktisk dér, de tænker: Okay, det er lidt synd for hende.

Og hvordan foregår det så? Nu siger du, at du er derovre, og du siger til folk: Jeg skal finde en hest. Hvordan i alverden foregår det?

Jamen, altså jeg slår et lille telt op og ligger der i udkanten af lejren, og når jeg siger lejren, er det bare, fordi der er et lille hovedhus, som forskerne henvender sig i. Men jeg er så ude i bjergene og hygger mig gevaldigt der. Jeg kan blive vækket ved solopgang ved heste, der kommer galopperende. Nogle gange lå jeg jo bare i min sovepose og tænkte: Næh, det er de vilde heste, hvor er det bare vidunderligt. Indtil det gik op for mig, at det er de heste, jeg skal kigge på. Det er en nomade, der har redet de heste ind. Nu skal jeg stå op og vælge en ud af den flok. Det var ret stort. Det har jeg aldrig prøvet før. Jeg havde heller ikke lige troet, det var sådan, det ville foregå.

Og så kommer der en mand med en kæmpe - hvad hedder sådan noget - hjord eller?

Ja, sådan en hesteflok dér...

Hesteflok. Og så liner de op, og så skal du ligesom ud at se på: Hvad for en hest vil jeg kunne ride til Danmark på.

Ja. Hvad for én er god, hvad er stærk, og hvad vil du have? Tanken var, at hestene skulle faktisk bo i Knuthenborg, når de kom til Danmark. Jeg havde ligesom en agenda med, at det skulle gå ud over dyrene, at jeg var eventyrlysten, så de skulle have deres

frihed, når de kom til Danmark. Og det kan jeg ikke byde dem som Københavner, så jeg havde kontaktet Knuthenborg. Og jeg havde en lille ting i baghovedet, om at de måske godt måtte være lidt forskellige, altså i farver og stor og lille ellers staturen. Men de skulle frem for alt være stærke.

Og så går du ud og kigger på hestene. Og finder du de heste, du gerne vil have?

Nja. Det starter sådan lidt med, at jeg bliver ret overrasket over, at der er så mange, fordi det havde jeg bare ikke forestillet mig. Og jeg falder faktisk for én af dem, der står, som er en af vagterne inde i reservatet - hans hingst den synes jeg godt nok er lidt fascinerende. Og der er han også meget ferm. Så siger han: "Jeg vil godt hjælpe dig, men du kan ikke købe min hingst, før du vælger den næste avlshingst." Og det, tror jeg, var det første step på vejen, hvor jeg lærte meget. Lige at ride rundt med ham, og en af dagene i en firhjulstrækker ud over stok og sten og se på heste. Og de dyr, han viste mig dér, der mærkede jeg meget hurtigt, at jeg kigger på øjnene, og jeg kigger på, om de har stærke ben, og de er alle sammen meget sky. De er jo hårdt håndterede de heste. Så det var egentlig lidt med den.

Og de heste skal også kunne arbejde sammen?

Ja, men det ved man jo aldrig, før de ligesom er samlet, kan man sige. Og der var Mette, min første hjælperytter eller medspiller, med ude og kigge. Og det er heldigt, fordi de slås, og de slås jo og skader hinandens som bare pokker sådan nogle dyr, når de lige bliver uvenner.

Så I er ude og kigge på heste, der begynder at slås, mens I står og skal se på dem?

Det gør de nu også. Men mere den der med, at nu har vi for eksempel tre heste, og de er ikke enige om noget som helst. Og vi har bare slået en pløk i jorden, og der står de og tænker: Hvor er min flok? Det er jo starten på vores nye liv.

Og det her, det er jeres fremtidige rejsemakkere i to år.

Ja, som overhovedet ikke vil have sadel på, og som i øvrigt sparker og bider. Hm. God start.

Og det er da du er derude året inden, Lene. Så kommer du tilbage året efter. Er hestene fundet dér?

Nej, det er de ikke. Jeg havde faktisk først en drøm om at tage min danske hest og gøre det omvendte og ride ud til Mongoliet. Det gik hurtigt op for mig dér på motorcykelturen, at det holder ikke. Det smukkeste, og nu siger jeg det smukkeste, fordi det er den mest fredede natur, og den er rå, det er i Mongoliet og Sibirien. Og der ville jeg jo være slidt ned, når jeg når frem. Så nu starter vi dér, hvor det er benhårdt, og det er også dér, dyrene ved, hvordan man overlever. Jeg ved ikke, hvordan man overlever. De er født i det, de er opvokset i det.

Fordi det bliver jo rigtig interessant at snakke om måske allerede nu: Altså, du havde planer om at rejse og ride hjem på et dyr. Altså, det er jo ret interessant her i år 2000, moderne levealder, hvor man ellers ville have valgt en motorcykel eller en jeep eller et eller andet. Men nu er I afhængige af et dyr. Du havde noget erfaring selvfølgelig, men hvordan havde du regnet med, det skulle blive? Altså at blive en del af en hesteflok og at være afhængig af et dyr?

Jeg tror, at den største forhindring vil nok altid være mig selv, fordi jeg tror, at jeg kan styre, og jeg har svært ved at lægge hovedet op på en hylde. Det bliver altid det der med: "Nej, det er nok ikke så godt. Nej, og kompasset siger noget andet. Vi skal overhovedet ikke denne her vej." Men det gik faktisk ret hurtigt med at finde ud af, at hvis dyrene de vil den vej, så er det fordi, der er vand. Det er ikke fordi, de vil hjem. Nu er vi reddet ud af deres zoner. Nu er vi væk fra der, hvor de måske er født, eller hvor deres sidste flok er. Det er dem, der kan finde det vand. Det er dem, der ved, hvor det er. Og jeg vidste jo godt, at det ville tage lang tid. Så om vi går en omvej på to tre kilometer eller 20, det er altså ikke Jordens undergang. Det betyder, at vi kan få væske.

Bliver det de daglige rutiner, da I så starter? Altså, vi skal have fundet vand. Vi skal have fundet mad. Bliver det lige så vigtigt, som at I skal fra A til B?

Ja, og så slækker jeg lidt på det, og så er det, jeg begynder at glemme den der med at tænke på marketing og tebirkes og alt muligt andet. Og så lige pludselig så tager dyrene lige så stille over efter flere gange enten at have løsrevet sig, ellers - Der var også en

nat faktisk, hvor vi havde reddet rigtig lang tid, og det var blevet mørkt, og vi syntes, vi havde styr på det, og vi var tørstige, og det var egentlig derfor, vi blev ved og ved og ved med at ride. Og det er jo lidt dumt, fordi man kan jo godt overleve et døgn tid uden. Og så var der noget, og der var vådt og ej, hvor er det godt og endelig og puha at få noget vand i hovedet og drikke lidt. Jeg undrede mig bare over, at dyrene ikke drak, og tænkte bare: Nå, men det er også lige meget, jeg skal bare have noget. Mm. Dagen efter så havde jeg jo sådan set bare stået og drukket af et kadaver.

Så dyrene kunne simpelthen mærke, at det her skal vi ikke drikke af. Og det kunne du ikke.

Det bliver du bare syg af. Det holder vi os langt væk fra, så det er helt i orden, tobenede, hvis du vil, så gør du det.

Det var dyrt tjente penge.

Ja, det var det altså.

Så starter I i Mongoliet og rider mod vest, må det blive, mod hvad? Mod Altay og mod Rusland og så videre. Der er I to.

Ja, det er vi. Og på et tidspunkt halvvejs henne der bliver vi så lige pludselig tre, fordi det næste hold er et par, der kommer ud og er med. Det ændrer jo lidt af processen. For det første fordi der er en mand med - det er sådan en anden kommunikation med nomaderne, ikke at den egentlig ændrer sig meget, for de har meget stor respekt for kvinder, og kvinder arbejder og er ligestillede. Men det ændrer noget med oppakning. Der er én mand, der hele tiden går med en rygsæk på. Og det gør vi naturligt på skift. Vi forsøger så vidt muligt også at holde en hest fri for oppakning, sådan så der er én, der kan slappe af, have nogle hviledage. Det betyder egentlig, tror jeg, i starten med en mand, at når vi kommer til alle de her selskabeligheder. Nomaderne inviterer os gerne ind, og man skal have lidt saltte, og man udveksler lidt erfaringer om vind og vejr. De er meget opmærksomme på, om der er sygdomme. Nogle steder bliver man bedt om ikke at komme for tæt, fordi de har simpelthen sygdom.

Okay, så de er ikke bange for, I kommer med noget. De vil gerne skåne jer?

Ja, og det er sådan en jungleregul derude - eller stepperegul, må det jo være. Men der kan man godt se, der hvor der måske er lidt alkohol involveret i det lille nomadeliv, der trækker det endnu mere, at der nu er en mand med os. Ikke at vi har noget problem med det. Det bliver lidt mere alvorligt i Rusland, vil jeg nok sige, med alkoholen. Men her er det den forskel, vi mærker.

Var I klar over, var du klar over, de ting, inden I tog afsted, at der var de der såkaldte stepperegler, jungleregler? Altså hvordan tager nomaderne imod jer, når I kommer frem til nogen, der er derude?

Ikke rigtigt, fordi jeg har jo kun været der på motorcykel. Men der oplevede jeg så også den der med, at vi frøs fast midt om sommeren, og der lå vi så i telt. Og der kom nomaderne jo, der også var frosset fast med dyr, og bad om hjælp, fordi vi kunne trods alt lave te, vi kunne holde dem varme. Og sådan er det. Man hjælper hinanden.

Hvad betyder frosset fast?

At der er så store temperatursvingninger, så du kan tulle rundt en dag på cykel eller til hest eller gående, eller hvad du nu vil, og lad os sige det er 25 til 30 grader. Og så lige pludselig bliver det lidt koldt, og vinden blæser og sådan noget. Og så ved aftenstid så bliver det rigtigt koldt, og så vågner du op midt om natten, så er der snestorm.

Og det er midt om sommeren?

Det er midt om sommeren. Det kom fra Sibirien.

Okay, det er jo helt vildt.

Og den kan man altså godt blive snydt gevaldigt af det dér.

Lene, så rider I afsted først to mand, så kommer der to, og din første rejsemakker rejser hjem, og så fortsætter I tre. Fortæl om, hvordan det var at være to kvinder afsted. Det er sikkert noget, som jeg i hvert fald har undret mig over, og sikkert noget, som mange

andre vil undre sig over: Hvordan er det at være derude i Mongoliet to kvinder på en hest? Føler man sig sikker?

Jeg tror - jeg kan faktisk ikke huske det - men jeg tænker, at vi har jo nok diskuteret det, før vi tog afsted hjemmefra. Men jeg havde ikke skænket modstand en tanke. Det er nok det store ego, når man først er i gang. Men vi var meget enige om, hvem ofrer hvad. Og vi havde lavet en masse sikkerhedsforanstaltninger med sygdom. Hvad nu hvis den ene brækker benet, og man skal ud at ride efter hjælp? Og hvad nu hvis og hvad nu, og man efterlader sig ikke en kvinde på stepperne, fordi you never know. Det gør man så heller ikke med en mand, men han bliver nok næppe voldtaget trods alt. På den måde havde vi lavet nogle sikkerhedsforanstaltninger, men jeg synes aldrig, vi løb ind i det problem.

De få problemer vi løb ind i: I Rusland var der lidt med tyveri. Det har selvfølgelig også været den der med for store menneskeflokket omkring én, når man har været for tæt på civilisationen. Det skræmmer dyrene. Det er svært at håndtere. Og udstyret er for vigtigt til, at det skal stjæles eller skades. Og den der med at folk opsøger hestene eller vil fange dem eller vi slå på dem, altså det kan få mig til at slå ihjel - mennesket vel at mærke.

Så det bliver faktisk den... det kan blive den største udfordring... eller det ser du ret hurtigt bliver den største udfordring: ikke at mennesker vil jer noget, men at de vil hestene noget.

Ja, at de vil hestene noget.

Hvorfor vil de det?

Jamen, jeg tror, at i Mongoliet var det faktisk berusede mænd, der lige skulle vise, hvordan tingene hang sammen eller ikke hang sammen. Men de kom altid dagen efter og undskyldte - også efter et kodylt slagsmål og brækket næse, og jeg ved ikke hvad. Så blev vi passet op dagen efter af en lille hjord af ryttere, da vi gerne ville undskylde adfærden. Så det var jo ikke forkert tænkt, at man forsvare sine dyr med næb og kløer.

Prøv at give et eksempel.

Ja. Faktisk var det Anne og mig, der gik, og hestene har hoppels på. Det betyder, de har fået bundet forbenene sammen, så de kan løbe væk, men kan være i nærheden af os. Og jeg tror, vi gik og diskuterede et eller andet med et kort og hvad nu og ændringer. Og Var meget optagede af det. Og der kommer der en rytter. Og det er da også fint nok. Men der kommer også en til, og han råber og skriger. Og vi tænker, at han mangler et eller andet. Vi kan ikke lige forstå, hvad det er, der sker. Så hopper han af hesten - og han er en meget stor mand i forhold til, hvad vi ellers har mødt - og kaster sig over hingsten og begynder at slå på den og vride den og alt muligt. Og dyret er fuldstændigt perplekst og har benene bundet sammen, så den kan ikke engang løbe væk fra ham. Der ryger vi altså i totterne på den mand. Det bliver simpelthen et regulært slagsmål.

Så bliver det regulært slagsmål. To danske kvinder på steppen med en...

Og den næste fyr dér, hans ven, fik også en. Det kan man lige så godt. Nu er vi i gang. Men det kommer de og undskylder dagen efter.

Hvad ville han?

Han havde bare været fuld. Han ville bare ride en tur på den hest eller noget.

Han skulle vise jer, at han havde styr på det. I prøver at lægge ruten, Lene, uden for meget civilisation, altså ikke alt for mange mennesker. Det er ikke der, I opsøger. Det er ikke det, I vil. Det er også noget, der kan forvirre hestene. Men jeg forestiller mig, I møder ret mange nomader, folk der er derude på steppen, og som også bevæger sig?

Ja. Vi møder nomaderne i rejser, altså når de rejser fra A til B, og de rejser den modsatte vej af os, fordi vi søger jo op mod kulde, idet vi går hen mod Sibirien, og de fjerner sig fra de områder, der er græsset ned. Og det er en god måde, i øvrig, at få at vide: Hov, floden er udtørret. Eller: Der ligger mange døde dyr på din vej, hvorfor gør der egentlig det? Har det været for lang en rejse, eller mangler de noget, eller er det sygdom? Og på den måde får vi også lagt ruterne om faktisk jævnlige, vil jeg sige, fordi vi møder de her rejsende nomader, der kan advare.

Ja, så man kan få en fornemmelse af, hvordan der ser ud.

Ja, hvad det er, der venter os. Og om der er naturkatastrofer og så videre. Der er en naturkatastrofe, men vi ved det ikke. Vi står jo midt i den. Vi oplever godt nok, at det hele er meget barsk, men man ved jo ikke bedre, når man ikke er vant til. Og så møder vi mange nomader, der er fastligere. De rykker jo tre-fire gange om året. Og der bliver man altid inviteret ind eller lige udveksle eller... På et tidspunkt tænker jeg også: Okay, dyrene kan overleve, det bliver smadderkoldt, og jeg har al muligt fancy rejseudstyr på, men er det er nok, når det bliver de der minus 40-50? Det bliver jeg lige pludselig i tvivl om. Og så når man kigger på nomaderne, de går jo rundt i fåreskind eller et eller andet. Så havde hele tiden en fornemmelse af, at det er skønt der her. Man kan jo spørge, og man kan købe af hinanden. Der er steder, hvor penge ikke er relevante. Men så kan man bytte. Jeg giver gerne min mundharpe væk for noget tøj eller lignende.

Så man kan få den hjælp, man får brug for. Nu sagde du, at I stod midt i en naturkatastrofe og ikke vidste, at I gjorde det. Hvad var det for noget?

Det var vinteren. Den vinter var altså ekstra barsk end normalt. Den første vinter, vi kommer ind i.

Hvor er I dér?

Der er vi oppe i Altay, og der er det minus - altså jeg tror, når vi går rundt i en dagligdag, hedder det vist nok minus 25.

Og Altay, det er store bjerge på grænsen mellem det nordlige Mongoliet og Rusland, Sibirien. Og du siger, I står midt i en - du kalder det naturkatastrofe. Hvad betyder det?

Det betyder bare, at jeg tror, de kalder den for sut i Mongoliet, altså den er ekstra hård. Det er noget med at hvert syvende år, så bryder helvedet løs. Og russerne sætter gerne hjælpe ind til de egne også uden for deres eget land, fordi det er så ekstremt. Det var så en af de ting. Der kunne jeg måske godt bande lidt. Det kunne jeg jo have læst op på den slags, men jeg anede ikke, det eksisterede. Omvendt kan man også sige: Hvad kunne jeg gøre ved det? Jeg overlevede. Vi var der.

Er det ekstrem kulde?

Det er ekstrem kulde, og det havde været en ekstremt tør sommer. Den ekstremt tørre sommer det mærkede vi jo undervejs, fordi der var jo ikke vand dér, hvor vi troede, der var vand. Vi har også redet, hvor vi tænkte, hvor er den sø? Ja, vi står på bunden af den. Nåh.

Og hvordan beskytter man - altså, nu siger du, I kunne få hjælp til at få ekstra tøj og så videre - Hvordan beskytter man dyrene?

Jamen, jeg går ud fra, at de kan jo producere deres pels. De skal ikke have sko. Det er naturdyr, de er vant til at tulle rundt. De producerer pels, og det er fra plus- til minusgrader, og det kan de håndtere. Og de bruger alligevel en uges tid på den der pels bliver opbygget. Det, der er vanskeligt, er, hvis de radmagre, når det bliver iskoldt, og det var de ikke. Men de skulle nok have haft lidt mere sul på kroppen. Vi oplever faktisk på et tidspunkt, der er slagtet en yakokse, og det er så også en af de igen, hvor jeg lærer noget nyt, hvor den ene hest, han går hen og spiser af maven på yakoksen og står syltet ind i blod. En hest er altså vegetar. Der var jeg var nok overrasket. Men den spiser jo selvfølgelig det samme som yakoksen.

Så der tænkte du hvad? Der tænker du, at den forbereder sig på at få lagt noget fedt ind, så den er klar på det der, der kan komme?

Jamen, først så gik jeg faktisk lidt i panik og tænkte på sygdom og sådan noget, blod. Hvad laver du? Men så gik det op for mig: Okay, han er for tynd. Han mangler noget. Han søger. Og vi er her, hvor det er kritisk nu.

Den vinter, der kommer dér, og du siger, I står midt i en naturkatastrofe, som I ikke rigtig vidste var undervejs - Er I bange for, at hestene ikke rigtigt kan klare det alligevel? Jeg ved godt, at de er født og opvokset i den natur. Men hvis noget kommer pludseligt, hvordan passer I så på dem?

Altså, vi skiftes til om natten, for eksempel når det er så bidende koldt, så står de med næse mod næse, fordi det gør de altid. De vender røven mod vinden. Og der går vi faktisk ud og skiftes til at gå rundt om flokken. Går rundt og går rundt og går rundt med én hest og næste hest og næste hest for at holde dem i gang. Og så laver vi nogle gange også den der ismuren - altså med sneen dækker den op, så vi har læsiderne. Vi prøver

faktisk på et tidspunkt - det er så i Rusland med de gamle huse, der står og sådan noget - at se, om de vil med ind i et hus. Men det vil de ikke. Og første gang jeg køber havre, synes jeg selv, at jeg bare er så dygtig. Men det er jo lige før, hestene er løbet tilbage til Mongoliet. De aner ikke, hvad det er.

Og et hus har de heller aldrig været inde i.

Nej. Det var også noget underligt noget.

Ja. Jeg kunne godt tænke mig at høre lidt mere om de der møder med nomaderne. I opsøger ikke folkene, men vi møder dem alligevel. Hvordan tager de imod jer?

Jeg synes, de tager godt imod os. Altså når jeg hører det der musik og strubesang, så ser jeg en masse billeder for mig med børnene, der rider ud over stepperne, og nogle børn, der bare sidder, eller de driver fåreflokke og gedeflokke, og vi kommer til egne med kameler også eller en flok kameler, der følger efter os. Og man ved bare, når den flok er der, så er der mennesker i nærheden. Men det er alligevel sjældent, der går mere end tre-fire døgn uden at se et menneske et eller andet sted til hest eller rensdyr.

Og Lene, nu nævner du selv det der strubesang. Og jeg ved ikke, om det er helt tilfældigt - måske ikke, for du har faktisk sendt mig noget musik. Jeg havde bedt dig om at sende mig noget musik, som på en eller anden måde kunne sætte os i den der stemning, der er, når man møder nomaderne. Så det skal vi lige høre en gang.

Så kommer I ridende over steppen og kommer ind i sådan en nomadelejr. Nogle andre har været på rejse og har slået lejr, og så kommer I ridende. Kan du fortælle, hvordan I bliver taget imod? Gerne sådan et eksempel på, hvordan det var at ride ind mod nomaderne.

Det er tit, når man ser dem på afstand. Man kan næsten se 100 kilometer med øjet, når man bare har det der totalt åbne land. Men der kommer de gerne ridende imod os. Oftest er det faktisk kvinderne, der går hjemme og laver et eller andet tørret ost eller arbejder hjemme, som vinker os ind, og børnene rider ud efter os for at genne os ind til dem. De er jo nysgerrige, og de skal have nyheder. Og det er meget den der igen med nyhederne om, hvad er der skete ude på stepperne, fordi jeg tror, at det er en radius af

30 kilometer, man trækker sine dyr rundt fra sin bopæl for at finde mad. Selvfølgelig afhængig af egnen. Og oftest af lejren jo tæt på vand, så man ikke skal bære det for langt. Men derudover så ved de jo ikke, hvad der foregår. Og så bliver man sådan inviteret ind.

Så er det gerne den der med... Nu havde jeg så noget rulletobak med eller pibetobak. Og det synes jeg godt nok var morsomt. Det syntes de jo var narkotika. Det har de lært et eller andet sted fra. Det var nok en overraskelse for mig, for jeg troede, det var noget, man kunne byde på, dele, gøre noget. Men jo, det lykkedes da også at få tilbudt en cigaret i halvdelen af Bibelen, og så rullede man i det papir. Man skal kunne udveksle nogle ting på den måde. Og der var det oftest det her med tobakken der var lidt enten et problem eller positivt.

Men de vil gerne vide, hvordan der ser ud på steppen, fordi I kommer derfra, hvor de måske er på vej hen. Men hvordan... Så kommer I ind. De har slået de her urter op eller de her telte, de bor i.

Ja, de bor i sådan nogle runde telte. Og man sidder på gulvet i en lille kreds. og man bliver hilst velkommen. Nogle gange får man gæret hoppemælk. Og der er også nogle buddhistiske traditioner med, hvordan man overrækker og lykønsker én og så videre. Men man drikker meget det her saltte, og det er jo skønt. Altså jeg føler lidt, det er... altså, der er jo bedre end det vand, vi finder. Nogle gange får vi ikke lige rensset vandet og sådan, og her er tingene kogt op. De giver også lidt energi, og det er rart med det her møde og høre, hvad er det, der sker? Det er vidunderligt at se de gamle mennesker.

Og så bliver der slagtet et dyr en gang imellem sikkert også.

Ja. Og jeg er vegetar, så det gik ikke så godt med alle de her fårehjerner, jeg har fået serveret. Og jeg troede egentlig også, at buddhister de holdt sig fra kød, men det så ikke helt sådan ud. Nej, så det er rigtigt, at de slagter tit et får. Ellers byder de dig så det, hvis de har slik. De kan enormt godt lide at give nogle karameller, og det var også fordi, det er svært for dem at få. Jeg kan huske et rørende møde med en gammel dame. Hun havde nogle meget deformede hænder. Jeg ved ikke, hvad der var overgået hende, om det er slid, eller om hun er født med det. Det så mystisk ud. Og hun ville give mig noget. Og hun blev ved med at kalde over. Og så peger hun på min vanddunk. Og så

tænker jeg: Den kan jeg desværre ikke undvære. Jeg ville ved Gud gerne have givet hende den, men for hende handlede det om at få lov at prøve at drikke af den. Det fik hun selvfølgelig lov til. Og så ville hun dele en pakke kiks, der var fem små kiks i. Den ville hun dele med mig. Og det var simpelthen det største, hun havde. Det syntes jeg bare var så sødt.

Hun har siddet og holdt på dem her.

De dér kiks de var jo fra 1804, altså, og smagte ad Pommern til. Men det var et stort øjeblik for os begge.

Blev hestene tilbudt det samme? Er det sådan, at man lige kan slå en pløk i jorden, og så er der også nogle, der kommer med noget mad til dem?

Nej, det gør man ikke. Og man må heller ikke sætte dem for tæt på hinanden igen med sygdom, eller hvis de begynder at slå hinanden. Til gengæld er der jo meget stor opmærksomhed på vores udstyr. Vi har amerikanske sadler med, som er letvægt og sådan noget, og igen fordi vi tænkte, at det skåner hestens ryg og alt det her med belastning og så videre. Og jeg vidste heller ikke lige helt et hovedtøj eller bare en læderrem eller hvad skal jeg egentlig bruge? Men jeg har valgt at tage et bid mad, som er tredelt. Det er måske lidt nørdet det her, men i Mongoliet aver man biddet selv, og det er sådan et stykke jern, man putter ind i munden på hesten. Og det er tit skarpt, fordi det er håndlavet, hvor vores er noget mere industrielt, og der er både smagstilsætninger, og der er en anden vægt og alt muligt underligt for at skåne dyret. Det var de jo meget optaget af, mongolerne. Til gengæld syntes de, at det var uforskammet, man må ikke lade et dyr drikke vand med noget i munden. Der lærte jeg, at nu var jeg dyrplager. Okay, godt så. Så der har vi nogle ting, man kan lære af hinanden, og det var faktisk ret interessant.

Men det er ikke sådan, at de bliver overrasket over, at nu kommer der nogle udlændinge på hest? Altså for dem er det normalt, at folk rejser på heste eller hvordan?

Jeg tror, de syntes, det var meget normalt. De syntes, det var unormalt, at vi bor i telt. Det var da en underlig gevækst. Det var så interessant, når de fandt ud af, at den var vandtæt. Men de syntes jo generelt, det var lidt synd for os, at vi ikke havde flere heste. Altså det er virkelig en fattig mand med kun fem heste. Og én gang fik jeg tilbudt et

barn, fordi den dame hun havde kun en hest, og hun havde mistet sin mand, og fårene var begyndende syge, og hun ville ikke kunne passe barn. Så giver hun barnet væk, fordi der er jeg trods alt rigere end hende, selvom jeg er fattig - det der med de fem heste.

Hvordan kom du ud af den?

Stortudende og ved at sige, at det kan jeg ikke. Så må du aflive den, altså. Jeg kan jo ikke tage et barn. Jeg kan jo ikke ride med det barn. Jeg kan ikke få det hjem. Jeg kan ikke sørge for det. Det er alt for lille. Vi kan ikke gøre noget.

Hold da op.

Det havde vi rimeligt store diskussioner om. Den der med så er det mor og mor. Men hvad nu hvis den dør om lidt? Så sidder vi i spjældet med et dødt barn. Altså, det var jo fuldstændigt håbløst.

Det er skørt.

Ja, det er altså lidt skørt det dér.

Lene, fortæl, så kommer I op mod Rusland. Det er blevet vinter. Og det er noget med, at der er en ret dramatisk passage ind i Rusland? Jeg ved ikke, om jeg foregriber rejsen, men det synes, jeg kan huske det.

Ja, ja. Vi kan godt hoppe lidt rundt i tingene, jo. I Mongoliet der er man meget sådan: Nå, så I skal ud, og I skal ind og ja og øh, og det er nogle mærkelige papirer, og hvordan gør vi det her? Hvad jeg jo ikke ved, fordi jeg faktisk ikke kan sproget særlig godt, det er, at der står slagterdyr på mine papirer. Danske slagterdyr. Og det gør jo livet meget kompliceret, da hverken den ene eller den anden hest er dansk, og at den i øvrigt ikke skal slagtes. Men uanset så vil russerne ikke have at vi rider igennem, for der er noget, der hedder ingenmandsland, og det er en distance på cirka 30 kilometer i bjergene. Den må vi jo æde. Så er det sådan, det er. Men hvad gør vi så? Det er jo ikke Pegasus, vi kan jo ikke bare flyve.

Nej, men så ville russerne sørge for, at der kom en lastbil. Så der kommer en kullast-

vogn. Og han er helt uforståelig den der stakkels chauffør. Han aner ikke, hvad han skal, og han synes, at det er noget pjat. Og det er en åben lastbil, og det er af jern, ladet. Og Anders, som er med på det tidspunkt, han går jo straks i gang med at få lavet en lille rampe, så dyrene har noget at læne sig op ad. Eller hvad hedder det - et rækværk i siden af det her. Og så får vi så læsset dem også med alle mulige mærkelige foranstaltninger, fordi der er jo ikke et lad. Man kan jo ikke bare hoppe op på denne lastbil. Men det lykkes, og vi får lokket dem, fordi de er meget sultne. Så der ligger hø oppe på bilen. Vi går i gang. Hvad vi så ikke ved, det er, at der er en masse grænseposter ude i de her bjergegne, og vi skal stoppe ved hver post og godkendes for at køre videre. Og chaufføren har jo en masse vanskeligheder. Vi har nogle vanskeligheder. På et tidspunkt punkterer lastbilen selvfølgelig også. Det skal jo også ske der.

Så skal vi så overnatte derude i en gammel skurvogn, og der står en lille tinsoldat og siger, at vi skal være dér, og chaufføren skal blive ved hestene. Og chaufføren spørger, om ikke vi kan bytte, for han har ikke forstand på heste. Han ved ikke, hvad han skal gøre. Og jeg vil lige sige, det er så koldt her, så hver gang lastbilen har været stoppet, så skal der laves bål under den, for olien fryser til, så det ikke helt så rart at stå på det metal.

Og da vi kommer ud om morgenen, der ligger den ene hest ned, og følelsesmæssigt reagerer jeg jo ved, at det skal overstås. Jeg bliver nødt til at aflive den.

Dun frygter, den er død eller ved at dø?

Jeg tror faktisk, at den er ved at dø. Og det må jeg jo gøre en ende på. Det er jo dyrplageri. Så jeg spørger soldaten, da vi ikke er bevæbnede, om jeg må låne hans gevær. Og han forstår situationen, og han giver mig sit gevær, overraskende nok, da vi jo egentlig bliver betragtet som fjenden. Der reagerer Anders heldigvis meget, meget positivt med: "Det gør du simpelthen ikke. Jeg vil have lov at være sammen med det dyr et øjeblik. Der må være en anden mulighed." Og han lægger sig hen over hesten, som begynder at røre sig. Og så pibler blodet ud af hovedet på den, fordi den har jo slået hovedet ned i alt det jern, da den er væltet rundt. Og det lykkes faktisk. Og det er jeg jo enormt glade for, for jeg ville faktisk have skudt den. Det er jo noget med at lukke af for sig selv og blive iskold. Du skal bare. Det går ikke det her.

Vi får den hest læsset ned af bilen og løfter hele bagparten, som er stiv, op på et stort, fældet træhalløj. En gren, noget træ. Og så kommer der nogle soldater og hjælper os. Så går vi rundt og løfter dyret, mens vi banker gang i den bagpart. Han kom til at gå.

Altså hesten overlever og kommer igen. Og den har i med på resten af jeres rejse?

Han kommer med hjem, og det eneste soldaten kunne gøre ved det, bortset fra at han græd af glæde, det var at tilbyde mig halvanden liter øl. Stå lige i minus 40 grader og vær glad for at din hest kan gå og få halvanden liter øl.

Det var det, han havde ved hånden, Lene. Men det er jo en absurd situation og stå i 30 kilometers ingenmandsland og så sætte hestene om bord på sådan en lastbil. Braste illusionen lidt om, at I havde gjort jer forhåbninger om at kunne rejse som de gamle opdagelsesrejsende, hvor man hade været vant til at kunne rejse, hvor man nu var i verden med hunde, på kameler, på heste, og nu var i afsted på heste - og så er der en menneskeskabt grænse, der siger, at det må I ikke. Altså, frygter I lidt for åh nej, hvad kommer der nu til at kunne ske længere fremme på rejsen, hvis vi bliver stillet de der ting?

Både og, fordi jeg tror, konklusionen her er jo egentlig, det her burde være den sidste meget bøvlede grænse. Jeg havde egentlig en forestilling om at tage den gennem Belarus, måske Polen. Og det ændrer sig så den tanke, men på daværende tidspunkt står jeg og tænker, at der er vi tættere på noget lidt mere civiliseret. Rusland er jo meget civiliseret mange steder, men lige sådan i udørken af Sibirien, hvor de er vant til at se en sjælden kineser og mest nogle mongoler og øvrigt fragte kaffe over og kul over, der kan jeg godt forstå, der er det svært for dem. Der kan de slet ikke håndtere, hvad vi er for nogle. Så jeg tror på det.

Men det næste der sker, da vi rent faktisk kommer ind i Rusland på den her lastbil, det er, at de stopper ved den endelige grænse, og så spuler de os i iskoldt vand. Altså at stå der og blive helt stivfrossen med dyrene, der også panikker, og så gør det jo ondt, fordi det er jo virkelig koldt.

Altså, vi er stadig på lastbilsturen?

Vi er på lastbilen. Det var sådan lidt en: Okay. Det bliver svært det her med russerne.

Hvorfor i alverden gjorde de det?

De mener, at man kan have en masse sygdomme, når man kommer fra Mongoliet. Og det er vist før Corona, det her.

Så I skulle desinficeres?

Ja, vi skulle desinficeres. Så ja, det er også en måde at gøre det på.

Hvordan blev det at komme ind i Rusland i forhold til den lange rejse, I har haft i Mongoliet?

Det er faktisk lige så smukt, vil jeg sige. Der er mange smukke steder i Sibirien. Absolut. Men der er en anden menneskelig tilgang. Der er en lidt mere tvivl, om du er god eller dårlig. Og når man så gerne vil hjælpe som russer, så tilbyder de os jo et hus. De kan ikke forstå, at adskillelsen fra hesten det er ikke noget, der skal ske. Det bliver de lidt stødt over nogle mennesker: Jamen, jeg vil hjælpe dig. Jamen, det det er ikke en hjælp.

Det er ikke en hjælp. Vi vil gerne være sammen vores heste. Vi skal ikke adskilles.

Vi er sammen med dyrene. Altså, hvad havde du tænkt dig? Der kan jo ske alt muligt, hvis jeg går fra mine heste, ikke.

Hvordan er den nu blevet, den der symbiose, jer og hestene? Du siger, I er klar på at slås for hestene.

Det bliver som - altså man må jo ikke sammenligne børn og dyr - men det bliver lidt den der beskyttertrang og vel vidende, at nu har hestene lært mig så uendeligt mange ting om overlevelse og hvilken retning og hvorfor dit og dat og rangorden i en flok. Og vi har præsteret at sove sammen med heste og ulveflokkene. Så jeg er sådan helt imponeret over alt det her: Hvornår er et rovdyr et rovdyr, og hvordan ved de det? Hvordan taler de sammen? Og jeg må jo betragte mig selv som værende et rovdyr. Men jeg kan faktisk kun forsvare mine heste mod mennesket og menneskets opfindelser. Det er den eneste effekt, jeg har her.

Så I er jo blevet en flok?

Fuldstændigt.

Fuldstændig afhængige af hinanden.

Og jeg reagerer enormt umodent, kan man sige, i hvert fald set med menneskelige øjne, fordi at jeg bliver bange, og jeg bliver forvirret. Og det bliver jeg jo mere og mere, fordi jeg er jo faldet mere og mere ind i den der stilhed-balance, som bliver forstyrret konstant, jo tættere på Europa vi kommer.

Kom det bag på dig, at I kom så tæt? Havde du troet, der kunne være lidt mere distance: Jeg er chefen på ekspeditionen, det er mig, der styrer dyrene?

Både og. Jeg havde ikke troet, at det var muligt. Jeg vidste ikke, at det kunne lade sig gøre. Jeg vidste ikke, jeg havde den side.

Reagerer de andre rejsemakkere ligesådan?

Nok mest af Anders, fordi han var der i længst tid. Og man kan sige med de andre på holdet, at de har nok reageret i det øjeblik, man kommer ud og møder sådan en underlig hestesymbiose som mig og tænker: "Okay, hende skal jeg leve med et stykke tid. Det bliver vanskeligt." Der tror jeg nok, at man får en overraskelse. Det kunne jeg godt forestille mig. Og selvfølgelig også - det har nok heller ikke været rart at komme ud som skifterytter og så se mig stå: Jeg vejer 47 kilo, og knoglerne stikker ud af huden og sådan noget. Men sådan er livet jo. Der er jo ikke det, man skænker en tanke, når man er i det. Alle de der ting, der tror jeg først, man møder... Altså, man møder forskellighed, når man er ude af den. Jeg ser den ikke. Du spurgte tidligere også, om jeg tror, at heste kunne overleve. Det ser jeg faktisk først på nogle billeder flere år efter, hvor jeg tænker: "Hold da op. De er simpelthen så tynde, at det er dyrplageri."

Det er gået langsomt, mens I var sammen. Du havde måske ikke set den forandring, der var.

Det havde jeg slet ikke set.

Du siger, du kan beskytte hestene overfor mennesker. Følte du, du kunne beskytte dig selv også over for mennesker? Nu skal du ride igennem Sibirien og som kvinde.

Ja, altså der vil jeg nok sige, at der hjalp det en del at være sammen med en mand.

Er han med igennem hele Sibirien?

Ja, det er han faktisk. Og der, hvor vi lige går lidt fra hinanden, eller så er der lidt skift igen og sådan noget, der synes jeg nu alligevel, de russiske mænd er meget søde, men man skal være meget konsekvent. Og vi gemmer os, fordi eller så kommer de ud og vil fejre, at du er her. Hvor i Mongoliet der bliver du inviteret ind af nomaderne, og det er hyggeligt, og vi elsker hinanden - underforstået vi har noget sammen. Vi lever på samme måde. I Rusland der bliver ikke inviteret ind, fordi du står med den her hest. Der kommer vi ud til dig i skoven om aftenen med en hel masse vodka. Og nej, hvor er det sjovt, og vi har musik med, og vi larmer, og vi kører i biler, ikke? Det er bare ikke sjovt, og dyrene bliver skræmt, ikke?

Ja, de bliver formentlig rigtig bange.

Ja, så det er helt forstyrret det billede dér.

Men hvad gør I så? Kan I sige...?

Ja, vi siger simpelthen fra: "Det er min religion. Bum. Jeg drikker ikke. Jeg spiser heller ikke. Jeg er i øvrigt holdt op med at leve. Farvel."

Forstår de det?

Ja, det gør de faktisk, de fleste. Jeg tror også, man har en udstråling og virkelig et issue med gå væk. Du dør, hvis du kommer for tæt på. Altså, der er en grænse på en eller anden måde. Andre gange er de jo bange.

Er du er du lidt ærgerlig over det? Jeg tænker, der må jo også ligge nogle fantastisk mange, måske smukke og rørende og livsbekræftende møder med mennesker. Men fordi I netop er på hestene, så bliver I nødt til at sige: "Ellers tak. Det er det her, vi gør.

Vi er med dyrene." I kommer til at finde naturen, rejsen med dyrene, på den ene side, men I bliver også nødt til at sige nej tak til nogle andre, netop fordi I er på hesteryg.

Ja, både og. Fordi jeg synes jo... altså, jeg ser nogle af de mennesker den dag i dag. Vi møder en eller anden russiske direktør, der har alle mulige livvagtsfirmaer og render rundt og skyder og sådan noget. Og der er der jo nogle af hans folk, der har været på træning, der har set os i skoven. Sådan bliver den kontakt etableret. Og han er i virkeligheden en fin mand på bonede gulve. Han kan nærmest tåle at blive beskidt. Ham møder vi jo trods alt, og det er faktisk på grund af heste. Det er faktisk lige præcis lige, fordi det der er anderledes, og det kræver styrke. Vi møder nogle studerende, unge mennesker, som spørger, om de må ride med os i en periode. Og det er meget lærerigt at høre noget rent politik, og hvordan forholder de sig, og efterfølgende ligge og skrive breve. De unge mennesker er også lidt nemmere rent sprogmæssigt.

Det er i Rusland at nogle gerne vil ride med jer.

Ja. Og der går de jo bare med os og er på vandring. Og der er russerne også et helt andet folkefærd end heroppe. De kan godt finde ud af at bevæge sig. De kender deres skove, og de kender en masse ting, de henter i naturen. Og vi hører også de her historier om, at de ikke får udbetalt løn hver måned, og folk er fattige. Og når de giver os noget... Den med at få lidt mad med på vejen. Jeg har aldrig i mit liv spist så meget hindbærmarmelade.

Det er det, de kan give jer undervejs.

De har simpelthen været ude at plukke hindbær. Og alt det der marmelade og glas det er til at blive helt dårlig af.

Hvad overrasker dig mest på sådan en rejse? Jeg ved godt, det er et måske stort spørgsmål. I er to år undervejs. Men hvad overrasker dig mest at være afsted så lang tid på hest?

Mit eget spejlbillede. Det overrasker mig mest, hvad jeg er for et individ. Og det overrasker mig også, at der faktisk findes så mange søde mennesker. Det tror jeg aldrig nogen sinde var gået op for mig på anden vis. Og det er de der rørende historier.

Men det er sjovt, Lene. Du søger afsted på hesteryg for at være ude i naturen og lidt på afstand af menneskene, og så bliver du alligevel taget godt imod de steder, hvor du ikke kan komme udenom dem.

Ja, det er nemlig det. Og det overrasker mig virkelig også, at jeg selv kan tage imod det på en eller anden måde.

Ja. Jeg har jo noget, jeg spørger de fleste om i den her podcast. Det er, hvem der har fungeret som rollemodel for dig? Nogen der har brudt nogle mure ned eller vægge ned eller noget, som du har ladet dig inspirere af, inden du er taget af sted. Er der nogen, som ligesom på en eller anden måde har... nogle historier eller nogle personer, du har kunnet lægge i bagagen, som du har kunnet bruge?

I virkeligheden så blev jeg jo meget inspireret af Mongoliet, fordi jeg... Det kan man ikke sige, men jeg fik en blodprop for mange år siden midt i karrierelivet. Så skulle der ske noget. Så siger min mor: "Husk nu lige at leve dit liv, fordi du dør ung." Okay, mor. Jeg læste en tegneserie, og den tegneserie var sådan lidt Djengis Khan-kriger-agtig som barn. Deraf kom hele den der: Hvad er det for noget. Og så som voksen er jeg inde og læse om Djengis Khan, så synes jeg simpelthen, han er én... han har været dygtig med heste. Han har set nogle ting for dyrelivet. Han har redet i formationer, som fuglene flyver. Han har brugt de forskellige trækfugle, og sådan har han kørt sin krig, fordi det foregår til hest. Han er ekstremt gennemtænkt naturmæssigt, den mand, og det beundrer jeg altså virkelig, Det kan godt være, at han er en krigsherre, og at han har slået en masse ihjel.

Ja, for det er jo trods alt en person, som resten af verden frygtede.

Ja, med god grund. Simpelthen. Og det er lidt det samme møde med sig selv. Jeg havde da i min vildeste fantasi heller ikke forestillet mig, at min lille hest flok, når nu den fungerede endelig, og vi var en flok - Én hest skærer benet. Det bliver bandageret. De fire andre vil slå ham ihjel. Han skal ud. Jamen hallo, vi elskede en anden for fem minutter siden.

Var det sådan?

Sådan var det bare. Det kunne jeg jo ikke forstå. Det er lidt den samme. Man kan frygte Djengis Khan med god grund. Han brændte byen af, så behøver han ikke slås for den næste, for de er gået.

Og rygtet det lå foran ham. Nu kommer de.

Rygtet kom forrest. Ja.

Han havde trods alt en hær af soldater, der primært levede af deres hestes blod, sådan som jeg husker historierne. Altså, sådan en hær må alle jo have frygtet.

Og ja, og de gør det den dag i dag. Jeg hoppede splitterfornøjet - det gør man jo selvfølgelig der, når man står midt på stepperne - i en flod, fordi jeg tænkte: "Jeg skal lige vaskes lidt. Ikke noget med sæbe, men jeg skal bare have vandt på kroppen." Hvorefter alle kommer farende og vil have mig ud af det vand. Altså der dukker jo mennesker op af rottehuller næsten, ikke. Det er til Djengis Khans krigere. En kvinde må ikke betræde det vand. Okay, tænkte jeg. Der lavede jeg så min første dødsynd.

Så selvom det er 900 år siden, så...

Så er det altså hans flod, og det er hans krigeres vand.

Det er vildt.

Det er vildt.

Lene, tilbage til Rusland, og jeres rute går mod vest, og jeg er ikke helt sikker på, hvilken vej I rider dér?

Nej. Der bliver vi lagt lidt om, fordi jeg bruger alt for mange penge på sortbørs. Der skal bestikkes myndighederne. Så vil de have blodprøver, så vil de dit og... Hver gang man kommer ind. De har jo, ligesom vi har kommuner i Danmark, har de også nogle opdelte områder. Der skal man have sine dyrlægepapirer i orden. Altså man skal veterinærgodkendes for at gå igennem. Og det klart, det er smittefare, vi snakker her. Så der afleve-

rer vi så en blodprøve. Men det vil sige, at vi skal skilles. En af os skal til byen, eller vi skal finde nærmeste landsby, hvor der er et eller andet kvægdrift eller noget, så det er en veterinær. Det begynder at blive rigtigt problematisk, for der skal jeg simpelthen betale mig fra, ja: Vil du ikke nok skrive vores papir? Gider du overhovedet at kigge på dem?

Så for at det skal gå lidt hurtigere, så skal I betale penge?

Ja. Og derfor ændrer vi rute og dropper Hviderusland og Polen. Så går vi op mod Finland, hvor jeg bare sådan har det lidt: Okay, så må vi se, hvad der sker i Finland. Så kan vi se, om vi skal til Sverige eller Danmark, eller hvordan vi gør det. Men det er simpelthen af økonomisk onde, at vi lige pludselig drejer lidt opad.

Og dine rejsemakkere, der er med, de er også med på det her: Jamen, vi ved ikke, hvad tidsplanen er, vi ved ikke, hvad horisonten er? Det er det sådan, det kan gå.

Ja. Og der er altid én, der sidder standby i tilfælde af ulykke. Den ene var ansat i politiet og havde fået tilladelse til, at sker der en katastrofe, bum, så kan du være væk i tre måneder, indtil vi lige løser, hvem der ellers skal være assistance. Og sådan ville det jo også være, hvis hov! Den trækker ud, eller nå, hun endte oppe ved samerne med sine mongolske heste. Sådan er det jo.

Men når I kommer længere over i Rusland og Vestrusland, er der mange flere folk, der bor og flere byer og sådan noget. Kan I stadigvæk navigere uden om det?

Ikke rigtigt. Altså, der er det sådan noget med at begrænset. Der Bor faktisk også folk ude i deres skove, og så er der landbruget og sådan. Men det er hyggeligt nok, fordi du er fredet, og så lige pludselig møder du en dame, der ude at lufte sin ko, som andre mennesker i Danmark ville lufte deres hund. Så kan man tænke, at der er nok en by i nærheden. Men hun gør jo ikke noget. Vi er jo en del af hinanden lige pludselig. Nu er det det, det handler om.

Og hvordan reagerer de folk på, at kommer der? Nu er I trods alt langt væk fra Mongoliet og også det sibiriske højland og sådan, hvor der rejser man jo ikke på hest på samme måde.

Altså, de kigger gerne lidt skeptisk. Og det er jo klart, for man kan jo ikke identificere, hvor er vi egentlig fra? For det første er hestene små. Nu er vi altså i Rusland, hvor man er begyndt at have høje heste og ikke ponyer, da vi er gået ind i den europæiske del af Rusland, vel at mærke. Og vores påklædning gør jo også: hvad er det for noget? Og vi taler faktisk ikke russisk. Jeg kunne så sagtens ligne en russer. Det bliver jeg i hvert fald tit betragtet som, og da jeg så svarer i øst og vest, så ved de godt, okay, den er gal. Men ellers er de søde. De skal lige se os an. Og der er det i øvrigt mest mænd, man taler med. Der er det ikke mig, det bliver henvendt til. Der bliver det Anders, der står for skud i kommunikationen dér.

Og hvordan er jeres interne team, eller hvad kan man sige...?

Jeg synes, vi var et rigtigt godt makkerpar dér. Vi havde sådan en meget god rollefordeling også med, at det er mig, der har mest erfaring med hestene, og han lærer en hel masse undervejs. Han er enormt dygtig med sine hænder og kan bygge ting og gøre ved. Vi er begge rimeligt stille og rolig. Den ene har ikke behov for at synge mere end den anden, og vi stoler på hinanden, og det er det vigtigste. Og så har vi lidt den der soldatergenet: Vi er to ud, vi er to hjem. Slut, sådan er det.

Ja. Men en ekstrem tålmodighed også, tænker jeg?

Han har rejst helt vildt meget også, så han har også den der: Ja, sådan er det.

Det går ikke forfærdeligt hurtigt på sådan en hest, og I har også andre heste på slæb.

Ja, ja, og vinteren var jo også meget med at gå, for det er umuligt at ride. Du sidder stille, og det er tungt, og de falder i sneen. Du er bare i bevægelse, og det egentlig det, det handler om, og det er det, der er rart.

Hvordan er det at finde mad til hestene?

Altså det har været svært. Og igen det der med, som jeg så billederne, tænkte: Gud, det er dyrplageri.

Ja, du sagde, de blev tyndere og tyndere.

Fuldstændigt afpillede. Og det har jeg skrevet i mine dagbøger op til flere gange, at nu har han igen spist en hestepære. Ja, det er klart. De kunne jo ikke få andet. De spiser simpelthen deres egen afføring, og det er egentlig ikke helt unormalt. Men igen er det ikke noget, jeg ser synderligt tit i Danmark. Og i Rusland der er jo meget mere med... De har høstet hør, og de har kerner - altså havre og byg og hvad som helst til deres dyr. Og lidt efter lidt begynder heste at finde ud af, at det kan man godt spise. Men det er fint nok, at de ikke spiser så meget af det. Man kan også blive syg som hest af at spise for meget. Så jeg har det sådan lidt: Jeg tror, vi skal holde os til høet, når vi kan finde mad.

Løber historien ikke foran jer, når I begynder at komme ind, hvor der er lidt flere folk? Hvis i Rusland folk har hørt om, at der kommer altså nogen på en hest langvejs fra. Og du siger, at der er nogle, der kommer ud for at ride med jer. Er det også sådan, så der kommer det lokale fjernsyn med en anden, der skal stille et par spørgsmål?

Ja, det er der faktisk lidt af. Uden for Sankt Petersborg der kommer sådan lidt lokal-tv eller radio, tror jeg måske endda, det var. Men der kommer sådan lidt mediehalløj på. Og det er fint. Altså, det hjælper jo. Det hjælper jo også mod den, der bliver overfaldet en dag, fordi nu er vi så tæt på noget civilisation, så vi kan godt mærke, at der er mange andre typer mennesker lige pludselig. Man kan så sige, for dem er en hest ikke det samme værd, som den er for os.

Vi har faktisk en episode i Rusland, hvor - sådan helt apropos hvordan er vi som makkerpar - lige den dag gik vi og skændtes, fordi vi havde læst kortet forkert og var dybt uenige om kompasset også. Og sådan kan man jo have en dag. Så der gik vi sådan lidt og småsludrede og vidste ikke rigtigt og blev så enige om, at så var det også bare lige meget, fordi så kan vi lige så godt bare slå lejr og skændes ordentligt, hvis det skulle være det, eller slappe af. Så det gjorde vi. Og mens vi står der og er lidt smånavne på hinanden, så stikker hestene simpelthen af, fordi vi er så uopmærksomme. Så er det sådan lidt at kigge på hinanden: Nå, ja så har vi ikke tid til at blive uvenner. Nej, vi skal vist finde nogle dyr.

Det var derfor, de stak af.

Det var det. Det var simpelthen det med flokken. Fungere. Og det tager mange dage. Altså hvor så bliver jeg ved alt udstyret, og så går han jo i flere timer.

Lige i det konkrete eksempel, Lene, hvordan finder I de heste igen?

Jamen, det er jo det. Vi finder dem jo ikke. Vi må opgive. Og så bliver vi enige om: Okay, så er det nok smartest, at det er kvinden, der finder nærmeste by, fordi vi havde jo krydset en landevej et stykke væk. Så må der jo være nogle mennesker. Og så altså jeg må simpelthen finde noget politi og sige: "Prøv at høre, hvis de heste løber ud foran bil, og vedkommende dør, så har vi balladen. Det skal vi have undgået. I skal hjælpe os." Så det bliver mig. Og han sidder pænt med vores udstyr og passer på det. Vi kan jo ikke slæbe alle vores ting trods alt. Vi sidder bare midt på en kæmpe mark.

Og så ind i byen. Politiet hører, og der er en skolelærer, der oversætter for mig. Og politimanden kører mig ud til Anders, og de sætter en patrulje ud, der holder øje med vores ting. Og så kan vi ellers lede efter vores heste, og det kører en uges tid det her, og jeg bliver mere og mere ræd for, at de dyr aldrig dukker op.

Det tager en uge at finde jeres heste.

De er løbet omkring tre hundrede kilometer en lille smule ud af rute, men trods alt i rigtig retning. De er stukket af. Og det bliver sagt i en radio, og så er der nogen, der ringer - sådan en kollektiv landsby - og siger: "Vi har jeres heste. De er lige her. De blev forelasket i min hoppe, så de er her."

Ej, hvor er det vildt.

Det er lige dér, man elsker en russer. Politiet siger, "Vær klar på, at det er tidligere kriminelle, der bor i den her landsbyer, de meget onde. De skal sikkert have mange penge, og vi skal passe på, for der er nok vold." Vi kommer frem til en hel landsby, der er de sødeste menneske, man overhovedet kan drømme om, og de vil hverken have penge eller noget.

Det er jo sådan, det oftest går.

Ja. Og det var en god historie for politiet også.

Lene, så r det mod Finland.

Så er det mod Finland. Det er et chok. De har tatoveringer og mobiltelefoner. De vil hele tiden have os i et eller andet ugeblad. Det hele er meget smart.

Nå, så I møder den moderne verden på en eller anden måde.

Fuldstændigt. Benhårdt. Vi rider faktisk af Kongevejen. Vi har søgt ved grænsen, og vi må gå op igennem Sverige. Sverige siger, "De må I godt, I må bare ikke overnatte her." Det bliver svært, tænker jeg. Vi får så at vide, at der sejler en båd fra Helsinki til Århus, og så er det sådan lidt: Okay, ondt i maven. Vi er faktisk snart i Danmark. Jeg vil helst ikke hjem.

Altså, I må gerne ride gennem Finland, men I må ikke ride gennem Sverige, hvis I overnatter der.

Ja, vi må ikke overnatte i Sverige.

Så er det lige 700 kilometer uden at sove.

Så det var sådan lidt: Ej, så er det også lige meget. Så er det jo ikke sjovt. Det var jo en dum udfordring på den led. Så nej. Og en af de ting finnerne også gør - og det er jo positivt. Det er jo ikke af ond vilje - men der er faktisk én, der stiller sine kæmpe hestelastbil til rådighed. Den står i en lysning i skoven uden for Helsinki. Og det bliver vores afslutning. Den får vi lov at låne. Der rider vi hen. Vi læsser heste. Vi kører ombord. Og vi får endda sponsoreret sejltur til Århus, så det var jo imponerende.

Kom det - jeg ved ikke, om det er det rigtige ord at sige - altså kom det bag på jer? Men du sagde, at I ligesom havde kalkuleret med, at der var måske en hest eller to, der døde. Kom det bag på dig, at I alle sammen klarede den, også med episoden fra den russiske grænse, hvor der faktisk er en hest, der er ved at dø?

Nej, jeg er pavestolt over det, for det var min kamp, vi skulle overleve. Men det er jo igen den der med at prøve at beskytte sig selv: Det kan jo være. Men vi klarede den.

Og de heste, hvor er de henne i dag?

Altså, der er fire døde og en hingst i live, og de står i Vestsjælland ved sådan et lukket område ved et godt og naturafgræsser.

Så de kom ikke tilbage til Knuthenborg?

De kom ikke til Kalundborg, fordi der var kogalskab i Danmark, da vi kom hertil. Så vi måtte ikke komme ind i safarisammenhænge, så der var også sådan lige en: Nå. Så vi startede på Feddet ved Faxe, og så røg vi så op ved Ryegaard Gods.

Hvad blev du mødt af? Hvordan tog folk imod dig, da I så kom til Danmark? Var det noget, der ligesom...?

Ja, der var mange foredrag. Folk syntes, det var helt vildt spændende, da vi vendte hjem.

Er der folk, der er kommet op til dig og har sagt - altså udover at du så er kvinde - og har sagt: "Det her kunne jeg fandme også tænke mig at gøre!" Eller bare sådan generelt at rejse så langt på hest, hvordan er den historie blevet taget imod?

Jeg synes, den er blevet taget meget godt imod. Men den er meget mere mad, at det er en rejse i tiden. Jeg kan huske min ungdom, eller har du læst denne her bog? Det er tiden. Det er tiden, det der med at det er langsomt, og der var engang. Det er meget ældre mennesker, der synes, det er spændende - eller yngre, der interesserer sig for historie. Det er faktisk det, der er det sjove i det.

Og at I faktisk havde rejst som de gamle opdagelsesrejsende.

Ja, og vi havde ikke en mobiltelefon eller en brevdue eller på den måde. Og så havde vi godt nok ikke været bevæbnede og selv skudt føde. Og der er kommet folk ud med nyt - altså det der med rytterskifte. Det kan man sige, det var jo en meget moderne ting. Men ellers, ja.

Men det var ikke sådan, så du tænkte: "Nu har jeg gjort det her, og nu skal jeg gribe en stafet for en af de andre gamle opdagelsesrejsende og gøre det samme, som de har gjort."? Hvad med en kamel?

Ja, det kunne jo godt være, jeg skulle have nogle kameler med hjem. Passionen her er jo dyrene og at få lov at lære at leve med dem, og det skal ikke gå ud over dem. Det er ikke på bekostning af dem, jeg skal lave noget. Så jeg skal måske lige finde en eller anden ø til alle de her dyr.

Det er sammen med dem. Det må være det, vi lærer af den her fine snak. Tusind tak for i dag.

Ja, men selv tak.

Den Yderste Grænse er produceret af Kontoret Juhl for Nationalmuseet og Radio Loud. Find serien på vorestid.dk eller dér, hvor du normalt finder dine podcasts.